

Nostra Aetate w Katechizmie Kościoła Katolickiego

aneks 8

¹ Tekst Katechizmu cytujemy według wydania pierwszego (1994) z uwzględnieniem poprawek z 1998 r. (tzw. *corrigenda*). Numerację przypisów KKK poprawiono zgodnie z polskim wydaniem drugim (2002).

Wpromulgowanym przez bł. Jana Pawła II w roku 1992 Katechizmie Kościoła Katolickiego¹ soborowa Deklaracja *Nostra aetate* jest przywoływana jedynie kilkakrotnie – częściej w formie odsyłaczy niż cytatów. Katechizm powołuje się na ten dokument oczywiście zwłaszcza we fragmentach dotyczących odpowiedzialności za śmierć Chrystusa oraz stosunku Kościoła do niechrześcijan (w tym drugim przypadku – w tle Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium*) – ale także w kontekście zagadnienia jedności rodzaju ludzkiego (tutaj razem z *Summi Pontificatus* Piusa XII), obowiązku szukania i przyjęcia prawdy o Bogu (tu w powiązaniu z Deklaracją *Dignitatis humanae*) oraz obowiązku obejmowania modlitwą wszystkich ludzi.

Część pierwsza: Wyznanie wiary

[I „Na obraz Boży”]

Dzięki wspólnemu początkowi *rodzaj ludzki stanowi jedność*. Bóg bowiem z *jednego człowieka wywiódł cały rodzaj ludzki* (Dz 17, 26) [223].

Wspaniała wizja, która pozwala nam kontemplować rodzaj ludzki w jedności jego początku w Bogu [...] w jedności jego natury, u wszystkich złożonej tak samo z materialnego ciała i duchowej duszy; w jedności jego bezpośredniego celu i jego misji w świecie; w jedności miejsca jego zamieszkania – ziemi oraz dóbr, z których wszyscy ludzie na podstawie prawa naturalnego mogą korzystać, by podtrzymywać i rozwijać swoje życie; w jedności celu nadprzyrodzonego, którym jest sam Bóg, do którego wszyscy mają dążyć; w jedności środków potrzebnych do osiągnięcia tego celu [...] w jedności odkupienia, którego dla wszystkich dokonał Chrystus [224].

[223] Por. Tb 8, 6.

[224] Pius XII, enc. *Summi Pontificatus*; por. Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 1².

[I Proces Jezusa]

Żydzi nie ponoszą zbiorowej odpowiedzialności za śmierć Jezusa

Biorąc pod uwagę historyczną złożoność procesu Jezusa widoczną w opowiadaniach ewangelicznych oraz nie wiedząc, jaki jest, znany tylko Bogu, grzech osobisty uczestników procesu (Judasza, Sanhedrynu, Piłata), nie można przypisać odpowiedzialności za śmierć Jezusa wszystkim Żydom w Jerozolimie mimo okrzyków manipulowanego tłumu [421] i zbiorowych oskarżeń zawartych w wezwaniach do nawrócenia po Pięćdziesiątnicy [422]. Sam Jezus przebacząc z krzyża [423], a za Nim Piotr, przyznał prawo³ do *nieświadomości* (Dz 3, 17) Żydom z Jerozolimy, a nawet

KKK 360

² Chodzi zapewne o → *NÆ* 1 [3].

³ Użyte w polskim tłumaczeniu wyrażenie *przyznał prawo* nie wydaje się oddawać dobrze oryginalnego łacińskiego *rationem habuerunt «ignorantiae»* – natomiast niepotrzebnie wprowadza tu pojęcie uprawnienia (łacińskie: *ius*).

KKK 597

ich przywódcom. Tym bardziej nie można rozciągać odpowiedzialności na innych Żydów w czasie i przestrzeni, opierając się na krzyku ludu: *Krew Jego na nas i na dzieci nasze* (Mt 27, 25), który oznacza formułę zatwierdzającą wyrok [425]:

Na Soborze Watykańskim II Kościół oświadczył: *To, co popełniono podczas męki (Chrystusa), nie może być przypisane ani wszystkim bez różnicy Żydom wówczas żyjącym, ani Żydom dzisiejszym [...]. Nie należy przedstawiać Żydów jako odrzuconych ani jako przeklętych przez Boga rzekomo na podstawie Pisma Świętego* [426].

[421] Por. Mk 15, 11.

[422] Por. Dz 2, 23, 36; 3, 13-14; 4, 10; 5, 30; 7, 52; 10, 39; 13, 27, 28; 1 Tes 2, 14-15.

[423] Por. Łk 23, 34.

[425] Por. Dz 5, 28; 18, 6.

[426] Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 4⁴.

⁴ → NÆ 4 [12-13].

[III Kościół jest powszechny]

Kościół i niechrześcijaństwo

KKK 839

Także ci, którzy jeszcze nie przyjęli Ewangelii, w rozmaity sposób przyporządkowani są do Ludu Bożego [330]:

Stosunek Kościoła do narodu żydowskiego. Kościół, Lud Boży Nowego Przymierza, zgłębiając swoją tajemnicę, odkrywa swoją więź z narodem żydowskim [331], do którego przodków Pan Bóg przemawiał [332]. W odróżnieniu od innych religii niechrześcijańskich wiara żydowska jest już odpowiedzią na Objawienie Boże w Starym Przymierzu. To do narodu żydowskiego należą przybrane synostwo i chwała, przymierza i nadanie Prawa, pełnienie służby Bożej i obietnice. Do nich należą praojcowie, z nich również jest Chrystus według ciała (Rz 9, 4-5), ponieważ dary łaski i wezwania Boże są nieodwołalne (Rz 11, 29).

⁵ W sensie ścisłym chodzi tu zapewne o → NÆ 4 [1]; zaś szerzej – o → NÆ 4 [1-10].

[330] Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 16.

[331] Por. Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 4⁵.

[332] Mszał Rzymski, Wielki Piątek, Modlitwa powszechna VI.

KKK 841

Relacje Kościoła z muzułmanami. Zamysł zbawienia obejmuje również tych, którzy uznają Stworzyciela, wśród nich zaś w pierwszym

rzędzie muzułmanów; oni bowiem wyznając, iż zachowują wiarę Abrahama, czczą wraz z nami Boga jedynego i miłosiernego, który sądzić będzie ludzi w dzień ostateczny [333].

[333] Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 16; por. dekl. *Nostra aetate*, 3⁶.

Więź Kościoła z religiami niechrześcijańskimi jest przede wszystkim więzią pochodzenia i wspólnego celu rodzaju ludzkiego: Istotnie, wszystkie narody stanowią jedną społeczność; jeden mają początek, ponieważ Bóg sprawił, że cały rodzaj ludzki zamieszkuje cały obszar ziemi; jeden także mają cel ostateczny, Boga, którego Opatrzność oraz świadectwo dobroci i zbawienne zamysły rozciągają się na wszystkich, dopóki wybrani nie zostaną zjednoczeni w Mieście Świętym [334].

[334] Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 1⁷.

Kościół uznaje, że inne religie poszukują *po omacku i wśród cielesnych wyobrażeń* Boga nieznanego, ale bliskiego, ponieważ to On daje wszystkim życie, tchnienie i wszystkie rzeczy oraz pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni. W ten sposób to wszystko, co znajduje się dobrego i prawdziwego w religiach, Kościół uważa za *przygotowanie do Ewangelii i jako dane im przez Tęgo, który każdego człowieka oświeca, aby ostatecznie posiadał życie* [335].

[335] Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 16; por. dekl. *Nostra aetate*, 2⁸; Paweł VI, adhort. apost. *Evangelii nuntiandi*, 53.

⁶ Chodzi zapewne o → NÆ 3 [1-4].

KKK 842

⁷ → NÆ 1 [3].

KKK 843

⁸ Chodzi zapewne o → NÆ 2 [7-8].

[Część trzecia: Życie w Chrystusie]

Spółeczny obowiązek religijny i prawo do wolności religijnej

Wszyscy ludzie [...] obowiązani są szukać prawdy, zwłaszcza w sprawach dotyczących Boga i Jego Kościoła, a poznawszy ją, przyjąć i zachowywać [20]. Obowiązek ten wypływa z samej natury

KKK 2104

ludzi [21]. Nie jest on sprzeczny ze szczerym szacunkiem dla różnych religii, które *niezadko* [...] odbijają promień owej Prawdy oświecającej wszystkich ludzi [22], ani z wymaganiem miłości przynaglającej chrześcijan, *aby wobec ludzi, którzy trwają w błędzie albo w niewiedzy co do spraw wiary, postępowali z miłością, roztropnością i cierpliwością* [23].

[20] Sobór Watykański II, dekl. *Dignitatis humanae*, 1.

[21] Por. tamże, 2.

[22] Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 2⁹.

[23] Sobór Watykański II, dekl. *Dignitatis humanae*, 14.

⁹ → NÆ 2 [8].

[Część czwarta: Modlitwa chrześcijańska]

[III Ojciec „nasz”]

KKK 2793

Ochrzczeni nie mogą modlić się do *naszego* Ojca, nie prowadząc do Niego tych wszystkich, którym dał On swego umiłowanego Syna. Miłość Boża nie zna granic, nasza modlitwa również powinna być taka sama [42]. Modlitwa do *naszego* Ojca otwiera nas na ogrom Jego miłości objawionej w Chrystusie; trzeba modlić się ze wszystkimi i za wszystkich ludzi, którzy Go jeszcze nie znają, aby wszyscy byli *zgrupowani w jedno* (J 11, 52). Ta Boża troska o wszystkich ludzi i o całe stworzenie ożywiała wszystkich wielkich ludzi modlitwy; powinna ona napełnić naszą modlitwę wszechogarniającą miłością, gdy ośmielamy się mówić: Ojciec *nasz*.

¹⁰ Chodzi zapewne

o → NÆ 5 [1-2].

[42] Por. Sobór Watykański II, dekl. *Nostra aetate*, 5¹⁰.